

Uluslararası Uyğur Araştırmaları Dergisi, Sayı: 3, 2014, Sayfa: 39-63.
Xelqara Uyur Tetqiqati Jurnali, San: 3, 2014, Sehipe: 39-63.
International Journal of Uyghur Studies, Volume: 3, 2014, Page: 39-63.

ER DİN TATLIK'IN "XALTA KOÇ DİN YAN ANDA" (ÇIKMAZ SOKAKTAN DÖNERKEN) ADLI HİKÂYESİ ÜZERİNDE BİR TAHLİL DENEMESİ

Alimcan NAYET*

Hatice Özge B L R**

ÖZET

Ça da Uyğur edebiyatında hikâye türü 1930'lu yıllarda ortaya çıkmıştır. Seyfettin Azizi'nin "Yetim Tohtı" adlı hikâyesi Uyğur hikâyeciliğindeki ilk örnek sayılır. 1940'lı ve 1950'li yıllara gelindiğinde Uyğur hikâyeciliği oldukça önemli bir seviyeye ulaşmıştır. Zunun Kadiri'nin "Ma dur Ketkende" (Kuvvetten Dü erken) ve "Çenki" adlı hikâyeleri bu seviyeyi temsil etmektedir. Ancak 1960'lı yıllarda çeşitli politik-ideolojik nedenlerle bu seviye sürdürülemez hale gelmiştir. Er din Tatlık'ın 1961 yılında yazdığı "Xalta Koçidin Yanganda" (Çıkmaz Sokaktan Dönerken) adlı hikâyesi Uyğur hikâyeciliğinin 1960'lı yıllardaki seviyesinin tespitinde güzel bir örnektir. Bu makalede Er din Tatlık'ın söz konusu hikâyesi analiz edilmiş, muhteva ve üslup özellikleri bakımından tahlil edilecektir.

Anahtar Sözcükler: Uyğur Edebiyatı, Er din Tatlık, Kambernisa, Hikâye, Karakter

39

AN ESSAY TO ANALYZE ER DİN TATLIK'S STORY "XALTA KOÇIDIN YAN ANDA" (ON THE WAY BACK FROM BLIND STREET)

ABSTRACT

Story as a type has emerged in the 1930s in modern Uyghur literature. The story of Seyfettin Azizi, "Orphan Tohtı" (Yetim Tohtı), has been considered as the first example in Uyghur short story writing. Even Uyghur short story writing has reached at a significant level when the 1940s and 1950s had come. The stories of Zunun Kadiri, "Ma dur Ketkende" (Losing the Power) and "Chenkish" have represented this level in the 1940s and 1950s. However, this success could not have been sustained due to the several political - ideological issues in the 1960s., a story by Er din Tatlık, has been a good example to determine the level of Uyghur short story writing in the 1960s. Er din Tatlık's above mentioned story will be analyzed in terms of shape, content and wording features in this article.

Keywords: Uyghur Literature, Ershiddin Tatlık, Kambernisa, Story, Character.

* Prof. Dr., Ege Üniversitesi Türk Dünyası Araştırmaları Enstitüsü, İzmir - TÜRK YE, E-posta: alim1962@hotmail.com.

** Yüksek lisans öğrencisi, Ege Üniversitesi Türk Dünyası Araştırmaları Enstitüsü Türk Dünyası Edebiyatları Ana Bilim Dalı, İzmir - TÜRK YE.

Er idinTatlık, Ça da Uygur hikâyecili inde tanınmı yazarlardan birisidir. 1927 Aksu do umludur. Edebî faaliyetine 1948 yılında iirle ba layan yazar, 1955 yılından itibaren hikâye yazmaya ba lamı tır. "Sadiq Bapkar" (Sadık Bezci), "Pu ayman" (Pi man), "Tunci Poyiz opuri" (lk Tren Makinisti), "Xalta KoçidinYan anda" (Çıkmaz Sokaktan Dönerken), "Sinaq" adlı hikâyeler onun önemli eserlerindendir.¹ Bunlardan "Sinaq" modern Uygur edebiyatında ilk povest, yani uzun hikâye sayılır.² "Xalta KoçidinYan anda" (Çıkmaz Sokaktan Dönerken) 1960'lı yılların ba arılı hikâyelerinden birisi olması dolayısıyla burada inceleme konusu olarak seçilmi tır.

1. Eserin Kimli i

"Xalta KoçidinYanganda" (Çıkmaz Sokaktan Dönerken") Er idinTatlık'ın en çok ses getiren hikâyelerinden biridir.³ 1961 yılında yazılmı tır. 1960'lı yıllar Çin Komünist Partisi'nin Do u Türkistan'a hâkim oldu u dönemdir. Hikâyede1950'li yıllardaki Uygur toplumunun içinde bulundu u sosyal, siyasal, kültürel durum yansıtılmı tır. Yazar, söz konusu hikâyesinde Kambernisa'nın talihsiz kaderini de i tiren Çin Komünist rejimini övmü ve desteklemi tır. Dolayısıyla hikâye politik propaganda niteli i ta ımaktadır. Hikâyenin tahlili için kullandı ımız metin Milletler Ne riyatı tarafından 1988 yılında yayımlanan "Xalta KoçidinYanganda" (Çıkmaz Sokaktan Dönerken) adlı kitaptan alınmı tır.

2. Eserin Ana Fikri

Yazar hikâyesinde kötü yola dü mü Kambernisa'nın dramatik hayatını anlatmak suretiyle onu bu bataklıktan kurtaranın sosyalist rejim oldu unu göstermeye çalı mı ve bununla da Çin Komünist Partisi'nin Uygur halkı için bir umut ve kurtarıcı oldu unu ileri sürmü tır.

Yazarın okuyucuya sundu u yan iletiler ise unlardır: a) Eski rejim acımasızdır. b) Aile e itimi önemlidir. c) Sosyal çevre insanı de i tirir. d) A k engel tanımaz.

3.Eserin Muhtevası

Hikâye "Ben" ile Kambernisa'nın tanı masıyla ba lamaktadır. "Ben" güzel Kambernisa'ya ilk görü te â ık olmu tur. Fakat kızın yüzündeki kederin nedenini merak etmektedir. Kambernisa ile önceden tanı an oda arkada ından onun hikâyesini dinler.

Kambernisa çocukken çevresinde güzelli iyle tanınan bir kızıdır. Güzel, akıllı ve çalı kandır. Ancak annesi Ayımnisahan kötü yolla mal, mülk toplayan bir kadındır. Büyük kızı Tursunhan ile küçük kızı Kambernisa'yı ahlaksız yollarla servet toplamaya zorlar ve bunun için elinden geleni yapar. Kambernisa'yı okuldan alıkoyup evlenmeye zorlar. Kambernisa annesinin isteklerine dirense de sonunda pes edip evlenmeye razı olur. Annesi onun birkaç kere evlenip kocalarından mal mülk toplamasını istemektedir. Ancak Kambernisa evlendi i adamı sever, onunla mutlu bir aile kurar. Bunun üzerine Ayımnisahan kızını çe itli yollarla kocasından so utup onu bo anmaya ikna eder. Damadının ehirdı ında olmasını fırsat bilerek kızını kendi evine götürür. Onu yiyece ine kattı ı ilaçla uyutup"akraba" ve "mü teri"lere sunarak kötü yollara dü ürür. Artık Kambernisa'nın yapabilece i hiçbir ey kalmamı tır. Namusunu, erefini, umudunu kaybetmi tır. Çıkmaz sokakta dolanırken Kadın Hizmetleri Derne i onuUrümçi'ye Tıbbı Eleman Yeti tirme Okulu'na gönderir. Kambernisa e itimini ba arıyla tamamlayıp bir hastanede doktor olarak çalı maya ba lar. "Ben" rahatsızlı ı nedeniyle hastaneye gider ve Kambernisa ile kar ıla ır. Onun de i ti ini anlar ve ona tekrar ilgi duymaya ba lar.

¹ Kerimcan Abdurehim, Bugünkü Zaman Uygur Edebiyatı Lu iti, Ke ker Uygur Ne riyatı, Ka gar, 1998, s. 84-85

² Azad Sultan, Bugünkü Zaman Uygur Edebiyatı To risida, incang Helk Ne riyatı, Ürümçi, 1997, s. 72

³ Ablimit smayil - Mahmutcan slam, Hazeriqi Zaman Uy ur Edibli ri (Ça da Uygur Edibleri), incang Xelq Ne riyati, Ürümçi, 1993, s. 203

- Erşidin Tatlık'ın "Xalta Koçidinyanganda" (Çıkmaz Sokaktan Dönerken) Adlı Hikâyesi Üzerinde Bir Tahlil Denemesi

4. Eserin Yapısı

4.1. Eserin Dı Yapısı

Hikâye " ***" ekindeki i aretle 9 bölüme ayrılmı tır. Birinci bölümde Ben ile Kambernisa'nın kar ıla ması ve tanı ması; 2 - 7. bölümlerde "arkada "ın a zından Kambernisa'nın hayat hikâyesi anlatılmı tır. Burada yazar Kambernisa'nın hayatındaki önemli dönüm noktalarını bölümlere ayırarak anlatmı tır. 8-9. bölümde ise Ben'in Kambernisa ile tekrar kar ıla ması anlatılmı tır.

4.2. Eserin ç Yapısı

4.2.1. Olay Örgüsü

Hikâye; çerçeve hikâye ve çekirdek hikâye olmak üzere iki bölümden olu maktadır.

4.2.1.1.Çerçeve Hikâyenin Olay Örgüsü

"Ben" bir otelde güzel, ama kederli bir kızla tanı rır ve ona â ık olur."Ben" kızın kederinin nedenini merak etmektedir. Arkada ı kızın hikâyesini anlatır. "Ben" aradan dört yıl geçtikten sonra "K" ehreine giderken yolda rahatsızlanır ve oraya ula ınca bir hastaneye gider. Kambernisa o hastanede doktor olarak çalı maktadır. "Ben" duvara asılı "takdirname"den kızın de i ti ini anlar ve "Ben"ın kızı olan ilgisi devam eder.

4.2.1.2.Çekirdek Hikâyenin Olay Örgüsü

Kambernisa çok güzel, akıllı ve çalı kan bir ö rencidir. Üniversite sınavını kazanmak için çalı maktadır. Ancak annesi onu gayriahlâkî yollardan mal mülk kazanmasını istemekte ve bu amaçla yeti tirmektedir. Kambernisa annesinin arzu ve amacına uygun davranmadı ından dolayı baskı görür. Annesi çe itli baskı ve tehditle Kambernisa'yı boyun e dirmeye çalı r. Kambernisa'nın abla Tuhan da annesi ile birlikte hareket eder. Annesi Kambernisa'nın kıyafete olan zaafını istismar eder ve onu evlendirmeye çalı r. Kambernisa pes eder ve evlilik ya ına gelmeden bir delikanlıyla evlenmeyi kabul eder. Kambernisa'nın ya ı tutmadı ından, nikâh onun rolündeki Tuhan aracılı ıyla kıyılır. Annesi kızının birden fazla evlilik yoluyla mal-mülk kazanmasını istemektedir. Ancak annesinin arzusuna aykırı olarak evlili ini devam ettirmeye çalı r ve çocuk do urur. Annesi Kambernisa'yı zorla evlendirdi i kocasından bo ayıp kötü yola dü ürmeye çalı r. Annesi, ablası ve "mü teri"lerin birli i, hile ve tuzaklarıyla Kambernisa nihayet kötü yola dü er. Kocasından bo anır, ikinci kez evlenmeye niyetlendi i adamın sahtekârlı ını ö renince ya ama umudunu kaybeder. Kambernisa umutsuzca çıkmaz sokakta dola ırken hükümetin Kadın Hizmetleri Derne i tarafından tıp e itimi görmek üzere Urumçi'ye gönderilir. Kambernisa okulunu ba arıyla bitirip doktor olur. Artık "K" ehrende bir hastanede çalı maktadır.

4.2.2.Eserin ahıs Kadrosu

ahıs kadrosu eserin hacmine ve anlatılan olay örgüsüne göre oldukça kalabalık sayılır. Hikâyedeyen alan kahramanları ana karakter, yardımcı karakter ve fon karakter olmak üzere üç kategoriye ayırabiliriz. Bunlar içerisinde tip seviyesine yükseltelen karakterler de söz konusudur. Kötü anne tipi bunlardandır. Hikâyedeki karakterler u ekilde tasnif edilebilir:

A. Ana Karakter

A.1. Ben

A.2. Kambernisa

A.3. Ayımnisahan

B. Yardımcı Karakterler

- B.1. Arkada
- B.2. Tursunhan
- B.3. Tuhan
- B.4. Ablimit

C. Fon Karakter

- C.1. Ayımnisahan'ın annesi
- C.2. Nikâh memuru
- C.3. Çocuk
- C.4. "Misafir, Mü teri"
- C.5. Mehmetov
- C.6. Kadın Hizmetleri Derneği Çalı anları

A. Ana Karakterler

A.1. Ben

"Ben" hikâyede çerçeve hikâyenin ana karakterlerinden birisidir. "Ben" in Kambernisa'ya duydu u ilgi çekirdek hikâyenin anlatılmasına sebep olmu tur. Dolayısıyla hikâyede yönlendirici bir fonksiyon üstlenir. Hikâyede "Ben" in fiziksel özellikleriyle ilgili herhangi bir bilgi verilmez. Ancak genç bir delikanlı oldu u kolayca tahmin edilebilir. O, güzel bir kız olan Kambernisa'ya ilk görü te a ık olmu tur. Ancak kızın yüzündeki keder ve hü zün "Ben" i rahatsız etmektedir. Kambernisa'nın arkada ıyla olan ili kisi "Ben" in kıskançlık duygularına neden olur. Ancak Kambernisa'nın hayat hikâyesini ö rendikten sonra söz konusu a ktan vazgeçer. Yıllar sonra tesadüfen bir hastanede doktor olarak çalı an Kambernisa ile kar ıla ır ve ona kar ı tekrar ilgi duymaya ba lar. "Ben" in Kambernisa ile olan ili kisinin nasıl sonuçlandı ı ise hikâyede belirtilmemi tir.

A.2. Kambernisa

Kambernisa hem çerçeve hem çekirdek hikâyenin temel karakterlerinden birisidir. Kambernisa karakteri çerçeve hikâyede ve çekirdek hikâyede farklı özellikler göstermektedir.

A.2.1. Çerçeve Hikâyedeki Karakter Özelli i

Çerçeve hikâyede Kambernisa çok güzel bir kız olarak tasvir edilir. Ancak yüzünde bir hü zün ve keder vardır. Çekirdek hikâyeden anla ıldı ı kadarıyla onun kederi ba mından geçen talihsiz olaylardan kaynaklanmaktadır. Kambernisa'nın ö renci kimli i çerçeve hikâyede pek anla ılmasa da çekirdek hikâyede onun e itimi için Urumç i'ye gönderildi i ifade edilmi tir. O, e itim sırasında üstün ba anılar göstermi tir, mezun olunca da bir hastaneye doktor olarak tayin edilmi tir. yerinin duvarına asılan "takdirname"den onun tamamen de i ti ini çıkarabiliriz. O, artık daha önce sürüklendi i ve yazarın "çıkılmaz sokak" diye ifade etti i kötü yoldan kurtulmu , topluma yararlı bir ki i hâline dönü mü tür. Çerçeve hikâyeden baktı ımızda Kambernisa karakterinde herhangi bir zaaf ya da eksiklik gözükmez.

A.2.2. Çekirdek Hikâyedeki Karakter Özelli i

Kambernisa'nın çekirdek hikâyedeki karakter özelliklerini çocukluk dönemi ve dü künlük dönemi olmak üzere iki alt ba lık hâlinde inceleyebiliriz.

- Erşidin Tatlık'ın "Xalta Koçidinyanganda" (Çıkmaz Sokaktan Dönerken) Adlı Hikâyesi Üzerinde Bir Tahlil Denemesi

A.2.2.1. Çocukluk Dönemi

Kambarnisa çocuklu unda çok güzel bir kızdır. Yazar onu “peri” sıfatıyla tanıtır. Okul ça ına gelince annesi onu okula vermi tir. Kambarnisa, okulda çok çalı kan ve azimli bir ö renci profili çizer. Arzusu sınava girip yüksekokulu kazanmaktır. Bunun için çalı ır, çabalar. Annesinin tüm kısıtlama ve engellemelerine ra men okula devam eder. Her kız çocu u gibi onun da bayramlık kıyafetlere kar ı zaafı vardır. Annesi onun bu zaafını istismar etmeye çalı ır. Çünkü kızının okuldan ayrılıp bir an evvel evlenmesini ve evlilik yoluyla yeni kıyafetler elde etmesini istemektedir. Kambarnisa annesine bu iste ine ba langıçta direnmi ise de sonradan boyun e mek zorunda kalmı tir. Okuldan ayrılıp istemedi i bir evlili e razı olmu tur. Bu durum Kambarnisa'nın karakterindeki irade zayıflı mı yansıtır. Ancak genç kızların psikolojik özellikleri göz önüne alındı ında onun bu davranı ı normal sayılır. Yazar burada Kambarnisa karakterini idealize etmemi , realist çizgileriyle anlatmaya çalı mı tir.

A.2.2.2. Dü künlük Dönemi

Kambarnisa, Ablimit adlı bir delikanlıyla görücü usulüyle evlendirilmi tir. Annesinin arzu ve niyetine kar ı kocasını sevmi ve mutlu bir yuva kurmu tur. Evlendi i kocasından bir çocuk do urmu tur. Kocasını ve evini terk etmeyi asla dü ünmez. Ancak annesi onu kocasından ve evinden ayırmak için çe itli plan ve tuzaklar kurar. Kambarnisa'nın aileye ba lılı ı, aile ba larına olan duyarlılı ı annesinin kurdu u tuza a dü mesine sebep olmu tur. Annesi gerçekte olmayan bir “misafir” uydurmasıyla Kambarnisa'yı kendi evine getirtmi , yiyece ine “macun” katarak uyutmak suretiyle kızını “misafir”e “ikram” etmi tir. Bu olay Kambarnisa karakterindeki bir kırılma noktası olmu tur. Kambarnisa bu olaydan sonra "çıkmaz sokak"a girmi , fuhu bataklı ına saplanmı tir. Namusunu, erefini ve itibarını kaybetmi tir. Bir ara intiharı dü ünümü , ama içindeki ya ama arzusu galip gelmi tir. O, a kınlık ve umutsuzluk içinde çırpırırken mahallenin Kadın Hizmetleri Derne i tarafından Urumçi'ye okumaya gönderilmi ve böylece bataklıktan kurtulmu tur.

A.3. Ayımnisahan:

Ayımnisahan hikâyede Kambarnisa'nın annesi olarak sahnededir. Ana karakterler içerisinde tek olumsuz karakter budur. Kendine özgü bir inanç anlayı ı vardır. Bazen iyi bir Müslüman olarak görünür. Dinî de erlere saygılıdır. Hikâyede geçen u pasaj bunu göstermektedir: *Ezan sesini duyan her kimse, e er konu uyor ise sözünü kesip, gidiyor ise durup dua etmeli.* Bazen amanlara ba vurmaktan da geri durmaz. *dört çörek ekme i alıp tülbent ile sararak do ru “Büvi Anam” türbesine yöneldi.* Ancak Ayımnisahan inancı ile prati i arasında çeli ki ya ar. Zina, slam dinince haram sayılmasına ra men kendi anlayı ına göre normal bir durumdur. Sadece kendisi zina yapmakla kalmaz, kızlarını da buna zorlar. Zina sanki bu ailenin kalıtsal hastalı ı gibidir. Hikâyeden anla ıldı ına göre, bu durum annesinde de söz konusudur. Bu aile, evlili i ve gayri resmi ili kiyi ekonomik çıkar elde etmenin bir aracı olarak kullanmaktadır. Bu yolla elde ettikleri çeyiz, kıyafet, kuma vb. eyleri servet olarak görmektedirler. Ayımnisahan i te bu tür serveti elde etmek için kızı Kambarnisa'yı açık bir ekilde zinaya te vik etmekte ve zorlamaktadır. O, bunun için zaman zaman canavarla abilmektedir. Kızına tuzak kurmaktan bile çekinmez. Ayımnisahan bu yönüyle masal ve halk hikâyelerinde sık sık rastladı ımız kötü anne tipine yakla maktadır. Onun amacı kızına birden fazla evlilik yaptırarak mal-mülk elde etmektir. Ancak kızının ilk kocasına ba lı kalması onun bütün planlarını bozmu tur. Bunun üzerine çılıgına dönen Ayımnisahan daha alçakça hile ve tuzaklara ba vurur. Kızı için buldu u “akraba” uydurmasıyla kızını kandırıp tuza a dü ürmü tür.

B. Yardımcı Karakter

B.1. Arkada

Hikâyede "arkada " olarak bahsedilen karakter "Ben" in oda arkada ıdır. "Ben" in â ık oldu u Kambernisa ile geçmi e dayanan bir ili kisi söz konusudur. Dolayısıyla Kambernisa'nın geçmi ini, ba na gelenleri iyi bilmektedir. "Ben" in talebi üzerine Kambernisa'nın macerasını anlatır. Arkada , çekirdek hikâyenin anlatıcısıdır. Bu yönüyle hikâyede önemli bir rol üstlenmi tir. Çerçeve hikâyede ise "Ben" in tereddütlerinin giderilmesine yardımcı olmu tur.

B.2. Tuhan

Tuhan, Kambernisa'nın ablasıdır. Annesiyle birlikte hareket eder. Annesinin Kambernisa'yı istedi i yola getirmesinde önemli rol oynar. Kambernisa için damat adayı bulur, onu evlili e ikna eder. Kambernisa'yı sokaklarda dola tırır, kendi davranı larıyla ona kötü örnek olur. Hatta Kambernisa'nın nikâhında sahte gelin rolünü oynar. Hikâyede saf ve edilgen konumdadır. Ancak Kambernisa'nın acısını, üzüntüsünü, dertlerini payla ır. Tuhan, çekirdek öyküde çevresi tarafından kullanılmı , Kambernisa'nın "Çıkmaz Sokak" a girmesinde yardımcı rol oynamı tir. Ailede gördü ü terbiye dolayısıyla yaptıklarının yanlı oldu unu dü ünmez ve sorgulamaz.

B.3. Ablimit

Ablimit, iyi niyetli bir delikanlıdır. Bir ırkette memur statüsünde çalı maktadır. Kambernisa'yı sevmekte ve onunla evlenebilmek için bütün cömertli ini sergilemektedir. Kambernisa ile evlenerek mutlu bir aile kurar. E inin rahat etmesi için gerekli ko ulları sa lamaya çalı ır. Hatta Kambernisa'nın okumasını destekler. Kayınvalidesinin ki ili ini bildi i için Kambernisa'yı ondan uzak tutmaya ve korumaya çalı ır. Kambernisa'nın annesine gitmesini yasaklar. Ancak damadının i dolayısıyla ehirdi na çıkması Ayımnisahan için iyi bir fırsat yaratır. Kambernisa annesinin "akraba" uydurmasına kanarak kocasının yasa nı ihlal eder ve felaket bununla ba lar. Abilimit bu a amadan sonra sahnede fazla gözükmmez. Onun gitti i yerden dönüp dönmedi i, e inin bo anma talebini sorgulayıp sorgulamadı ı belli de ildir. Kızıyla olan ili kisi net de ildir. Bu karakterin olumsuz yönü ise evlilik i lemleri sırasında dürüst davranmamı olmasıdır.

C. Fon Karakterler

C.1. Tursunhan

Tursunhan, Ayımnisahan'ın büyük kızı ve Kambernisa'nın ablasıdır. O da annesinin yolundan gitmektedir. Annesi ile beraber Kambernisa'nın kötü yola dü mesinde önemli rol oynamı tir.

C.2. Ayımnisahan'ın Annesi

Ayımnisahan'ın annesi hikâyede fon karakter olarak geçmektedir. Hikâyeden anla ıldı na göre onun annesi "eytana pabucunu ters giydiren", "dokuz kocayı bo ayıp otuz delikanlıyı inleten" biridir. Gençli inde uçlarda ya amı olan bu kadın ya lılı nda "hoca" sıfatıyla anılmı tir. "Çöpçatanlık" yaparak çevresinin nefretini toplamı tir. O, kızı Ayımnisahan'ı kendi ya am tarzına göre yeti tirmi tir. Kambernisa'nın kötü yola dü mesinde dolaylı olarak rol oynamı tir.

C.3. Nikâh Memuru

Hikâyede nikâh memuru olarak kar ımıza çıkan karakter devleti temsil etmektedir. Nikâh sırasında sahte gelini fark etmemesi onun en büyük kusurudur. Bu onun deneyimsizli ini, ihmalkârlı nı gösterir. Aslında bu durum devletin hukuk düzeninin bölgede iyice yerle medi ini

- Erşidin Tatlık'ın "Xalta Koçidinyanganda" (Çıkmaz Sokaktan Dönerken) Adlı Hikâyesi Üzerinde Bir Tahlil Denemesi

gösterir. Bilindi i gibi 1950'li yıllar Çin Komünist Partisi'nin yeni iktidar oldu u bir dönemdir. Sosyal, siyasal, ekonomik ili kiler belli bir düzene henüz oturtulmu de ildir. Memur, re it olmayan Kambernisa'nın nikâhını sahte gelin üzerinden kıyarak onun felaketine neden olmu tur. Dolayısıyla Kambernisa'nın ba ina gelen felaketlerden devletin de önemli derecede sorumlulu u vardır.

C.4. Çocuk

Kambernisa'nın Ablimit'ten olma kızıdır. Hikâyede Kambernisa'yı çaresizli e itmi , onun karakterindeki dönü ümde ufak da olsa bir rol oynamı tır. Çekirdek hikâyenin sonunda bu çocu un Ayımnisahan'a verildi i anla ılmaktadır. Burada Kambernisa'nın sorumlulu u büyüktür. Çünkü annesinin ne oldu unu bile bile kızını ona teslim etmi tir. Sebep-sonuç ili kisine göre bu kız çocu un kaderi de Kambernisa'nınkinden farklı olmayacaktır.

C.5. Mehmetov

Hikâyede geçen fon karakterlerden biri Mehmetov'dur. "Misafir" olarak Kambernisa'ya gelip gidenlerden birisidir. Bu ili ki sırasında Kambernisa'ya evlilik teklif etmi , ona ümit vermi tir. Onun bo anmak için hanımına yaptı ı i kenceye bakılırsa Kambernisa ile ilgili dü üncesinde ciddi oldu u anla ılır. Ancak evli barklı oldu unu Kambernisa'dan gizlemesi onun sahtekârlı ını ortaya koymaktadır. Mahkûm edilerek kendi hanımına uyguladı ı insanlık dı ı i kencenin cezası çektilirmi tir. Kambernisa'ya yazdı ı mektuptan anla ıldı ına göre yaptıklarına pi man olmu tur. OKambernisa'yı bir an evvel do ru yola girmesi için uyarır. Bu yönüyle Mehmetov, olumlu bir karakter sergilemektedir.

5. Hikâyede Zaman ve Mekân

5.1. Hikâyede Zaman

Hikâyede zaman hikâye zamanı, çerçeve hikâye zamanı ve çekirdek hikâye zamanı olmak üzere üçe ayrılır. Hikâye metninin sonunda verilen Aralık 1961 tarihi hikâyenin yazılma tarihini göstermektedir. Dolayısıyla hikâyede anlatılan olay bu tarihten önceki döneme aittir. Çerçeve hikâyenin tarihi ise 1956 ve 1960 ekinde net olarak verilmi tir. "Ben" in Kambernisa ile ilk kar ıla tı ı tarih 1956'ya, onunla ikinci kez kar ıla tı ı tarih ise 1960 yılına denk gelir. Bu durum hikâyedeki çekirdek olayın 1956 yılından önce gerçekleşti ini gösterir. Mehmetov'un Kambeenis'a'ya yazmı oldu u mektupta A ustos 1952 tarihi gösterilmi tir. Bu tarihten hareketle Kambernisa'nın1930'lu yıllarda do du unu, çocukluk yıllarının 1940'li yıllarında geçti ini, gençlik döneminin 1950'li yıllara ait oldu unu söyleyebiliriz. Dolayısıyla onun hikâyesi komünist rejimi öncesi ve komünist rejimi sonrası olmak üzere iki döneme ayrılır. 1950'li yıllar Çin komünistlerinin Do u Türkistan'da iktidarı ele geçirmelerinin ilk yılları idi. Komünist rejim henüz tam olarak yerle mi de ildi. Hikâyede o dönemi i aret eden hususlar vardır. Çerçeve hikâyedeki gençlerin bir otel salonunda dans etmeleri (vals), yolda teriminin kullanılması, Kambernisa'ya ait takdirnamede "komsomol" teriminin bulunması; çekirdek hikâyede ise hükümete ait nikah dairesinin bulunması, Kadın Hizmetleri Derne i'nin olması vs... gibi hususlar Çin komünist rejimi dönemine aittir.

5.2. Hikâyede Mekân

Yazar hikâyenin sonuna "Aralık 1961, Urumçi" imzasını atmı tır. Bundan hikâye mekânının Urumçi oldu u anla ılır. Çerçeve hikâyede ise olay " " oteli, "K" ehri, yol ve hastanede geçmektedir. Hikâyeden " " otelinin Urumçi'de oldu u anla ılır. Ancak "K" ehri ve hastanenin bulundu u bölge belli de ildir. Yazarların mekânı ifade etmek için bu tür kodları kullanmaları sık sık görülen bir durumdur. Bu durum masal anlatımındaki itibari mekân kullanma gelene inin bir etkisi olarak görülebildi i gibi yazarların okuyucuyu dü ündürmeye sevk etme ya

da okuyucunun merakını uyandırma çabasından kaynaklanıyor da olabilir. Çerçeve hikâyede Kambarnisa'nın çalı tı ı hastane Urumçi'deki e itimini tamamladıktan sonra tayin edildi i bir devlet hastanesidir. "Ben" yolda rahatsızlanınca bu hastaneye gelir.

Çekirdek hikâyede Kuça ve Urumçi ehirleri gibi geni mekânların yanı sıra sokak, okul, i yeri, dükkân, adliye binası, avlu, ev, dernek odası gibi dar mekânlar da söz konusudur. Bunlardan Kuça ve Urumçi gerçek mekânlardır. Bu mekânlar hikâyede anlatılan olayların ehirde geçti ini gösterir. Di er mekânlar çekirdek olayın sosyal ba lamları hakkında fikir vermektedir. Adliye binası, nikâh dairesi, i yeri, okul, dernek ve dükkân gibi kamusal mekânlar olayın sosyal, kültürel ve politik ba lamlarını yansıtır. Ev, avlu, sokak gibi sosyal mekânlar ise hikâyedeki bireysel hayatın ya andı ı mekânlardır. Adliye binası, nikâh dairesi ve dernek odası dönemin devlet yapısını yansıtır. Olayın 1950'li yıllarda geçti i göz önüne alınırsa bu kurumlar komünist rejimin yönetim yapısını temsil eder.

6. Dil ve Üslup:

Hikâye, çekirdek ve çerçeve hikâye olmak üzere iki bölümden olu ur. Çerçeve hikâye "Ben" tarafından, çekirdek hikâye ise "Ben"ın arkada ı tarafından anlatılmı tır. Metin çerçeve hikâye-çekirdek hikâye-çerçeve hikâye ekinde düzenlenmi tir.

Yazar hikâyesine bir mâni ile ba lamı tır: *Tekerle inde günah yok / Dingili bozuk./ Kızında günah yok. / Annesi bozuk.* Bu mâni, bütün hikâyeyi özetlemekte birlikte öyküde merak uyandırıcı bir unsur olarak kullanılmı tır. Yazar, okuyucunun merakını canlı tutmak amacıyla sık sık kodlamalara ba vurmu tur. Örne in; " " ehri oteli, "K" ehri, "K...nisa", "X" tuğayı, "M..."den gibi...Bunun dı nda yazarın ba vurdu u önemli ifadelerden biri dolaylamadır. "Seyahat", "hoca", "çöpçatanlık", "hastalık", "mü teri", "tatlı", "ticaret", "te ekkür", "i birli i", "misafir", "akraba", "macun" gibi sözcükler asıl anlamının dı nda kullanılmı tır. Yazar hikâyesinde atasözleri, deyimler ve kalıpla mı ifadelerden de yararlanmı tır.

- Deveye binip deve aramı (töge minip töge izleptü.)
- Ben severim yavrumu, yavrum sever yavrusunu (men köyermen balam a, balam köyer balisi a).
- Ate in oldu u yerde su yok.
- O....ya lanırsa hoca olur.
- Kocadan ayrılan koca sever.
- Su geçirmeyen çatı, çivi çakılmayan duvar yoktur.
- Beklenmedik yerden tav an çıkmı .
- yi söz ta ı eritir.

Bunlar hikâyedeki olayın niteli ine, karakterlerin özelli ine uygun bir ekilde kullanılmı tır. Mesela Ayımnisahan'ın annesi için kullanılan "O... ya lanırsa hoca olur." fadesi bunlardan birisidir. Ayımnisahan "Su geçirmeyen çatı, çivi çakılmayan duvar yoktur" ifadesiyle bir taraftan kendi davranı larını haklı göstermeye çalı rken, di er taraftan kızını da benzer davranı sergilemesi için ikna etmeye çalı r. " eytana pabucunu ters giydirmek", "dokuz kocayı u urlayıp otuz delikanlıyı inletmi ", "gök kubbesi yıkılmak", "ba ını yemek" hikâyede kullanılan deyimlerin bazılarıdır.

- Erşidin Tatlık'ın "Xalta Koçidinyanganda" (Çıkılmaz Sokaktan Dönerken) Adlı Hikâyesi Üzerinde Bir Tahlil Denemesi

Hikâye kelime kadrosu bakımından zengindir. Hikâyede Uygur toplumunun sosyal, siyasal, ekonomik ve kültürel hayatını yansıtan kelimeler rastlanmaktadır. Bu kelimeleri tablo hâlinde öyle gösterebiliriz:

Politika le İgili Kelimeler: Yolda , hükümet, nikâh dairesi, memur, kelepçe, kanun mercileri, adliye, kadın hizmetleri derne i, takdirname, Komünist Gençler Birli i üyesi

Sanatla İgili Kelimeler: Dans, dans salonu, vals, müzisyen, dans eden çiftler, sinema, tiyatro, konser, makyaj

Mutfakla İgili Kelimeler: Samsa, tokaç (çörek), çaydanlık, karabiber, kimyon

Kıyafet le İgili Kelimeler: Yüksek ökçeli ayakkabılar, E arp, Ba örtüsü, Atlas (dokuma), peçe, börk (Bir tür apka).

E itim le İgili Kelimeler: Ders, kur un kalem, üniversite, üniversite imtihanı, hem irelik kursu, kre , tıbbî eleman yeti tirme kursu, okul

Ticaret le ilgili kelimeler: Teminat-ticaret kooperatifi, “Gülcehan” marka

Ula ım araçlarıyla İgili Kelimeler: Bisiklet, araba

Mekân ile İgili Kelimeler: Otel, apartman, adliye, hastane, dâhiliye koridoru, nikâh dairesi

nañç le İgili Kelimeler: Hoca (büvi), peçe, dahan

Di er Kelimeler: Çöpçatanlık, çeyiz, elektrik, lamba, sokak lambaları, bohça, parfüm (koku), zarf, mektup

Bu kelimelerden anla ıldı ı gibi, hikâyede geleneksel kültür unsurları ile modern kültür unsurları iç içe bulunmaktadır. Bunlar geleneksellik ile modernlik arasındaki çatı mayı da yansıtır.

Sonuç

"Xalta KoçidinYanganda" (Çıkılmaz Sokaktan Dönerken") adlı hikâye politik propaganda niteliklidir. Hikâyede Kambarnisa'nın dramatik hayatı anlatılarak Komünist Parti ve Komünist rejimin Uygur halkı için bir umut ve kurtarıcı oldu u ileri sürülmü tür. Hikâyede gelenek ile modernite, eski rejim ile yeni rejim çatı ması söz konusudur. Hikâye; çerçeve hikâye ve çekirdek hikâye olmak üzere iki bölümden olu maktadır. Yazar, okuyucunun merakını canlı tutmak amacıyla sık sık kodlamalara ba vurmu tur. Dolaylamalar da yazarın ba vurdu u önemli anlatım tekniklerinden birisidir. Atasözleri ve deyimler hikâyedeki olayın niteli ine, karakterlerin özelli ine uygun bir ekilde kullanılmı tur. Hikâye kelime kadrosu bakımından zengindir. Kullanılan kelimeler Uygur toplumunun sosyal, siyasal, ekonomik ve kültürel hayatını yansıtmaktadır. Ancak yazar bazı kodlamalarda gerekli titizli i göstermemi tir. Örne in "Kambarnisa" adı "K...nisa" ekinde kodlanmı tur ki, bunun her hangi bir merak uyandırma fonksiyonu olmamı tur. Yazar hikâyenin son kısmında çekirdek hikâyeden çerçeve hik yeye geçi i iyi düzenleyememi tir. Çekirdek hik yedeki olay ile çerçeve hik yedeki olay birbirine karı mı tur.

KAYNAKLAR

- 📖 ABDUREH M Kerimcan, **Bugünkü Zaman Uygur Edebiyatı Lu iti**, Ke kerUy ur Ne riyatı, Ka gar, 1998.
- 📖 ÇET L smail, **Metin TahlillerineGiri / 2 Hikâye - Roman - Tiyatro**, Akça Yayınları, Ankara, 2004.
- 📖 NAYET Alimcan, Ça da Uygur Edebiyatından Bir Hikâye: "Çenıkı , **Türk Dünyası ncelemeleri**, IX/2, Bornova- ZM R 2009.
- 📖 _____, Zunun Kadir'in "Dermandan Kesilirken" (Ma dur Kektende) Adlı Hikâyesi Üzerine Bir Çözümleme), **Prof. Dr. Fikret Türkmen Kitabı**, Ege Üniversitesi Türk Dünyası Ara tırmaları Enstitüsü, zmir 2012.
- 📖 SMAY L Ablimit - Mahmutcan slam, **Hazırqi Zaman Uy ur Edibliri** (Ça da Uygur Edibliri), incang Xelq Ne riyatı, Ürümçi 1993.
- 📖 SULTAN Azad, **Bugünkü Zaman Uy ur Edebiyatı To risida**, incang Xelq Ne riyatı, Urumçi 1997.
- 📖 POLAT Muhemmet, **Uy ur Edebiyatıda Proza**, incang Xelq Ne riyatı, Ürümçi 1985.
- 📖 YILDIZ Alpay Do an, **Hikâye ncelemeleri**, Dergâh Yayınları, stanbul 2008.
- 📖 **Xalta Koçidin Yanganda** (Çıkmaz Sokaktan Dönerken), Milletler Ne riyatı, Pekin 1988.

- Erşidin Tatlık'ın "Xalta Koçidinyanganda" (Çıkamaz Sokaktan Dönerken) Adlı Hikâyesi Üzerinde Bir Tahlil Denemesi

TAM MET N:

ÇIKMAZ SOKAKTAN DÖNERKEN

“Tekerle inde günah yok

Dingili bozuk

Kızında günah yok

Annesi bozuk”

Ya murla karı ık esen rüzgârdan sonra hava açmı tı. Zümrüt gibi masmavi semada bembeyaz ve gri bulut parçaları süzülüyordu. Biz “ ” ehir otelinin 2. katından a a 1 inip kapı önündeki gölgeli in altına çıktık. Sokaktaki nemli havanın kokusu hemen burnumuza geldi. nsanlar gelip geçiyorlardı.

Sohbete henüz ba lamamı tık. Yanımızdakilerin bazıları konu ulacak bir laf bulmaya çalı ıyorlardı. O sırada boyu posu birbirinden pek farklı olmayan iki kız yan soka ın kö esinden dönüp gelerek bizimle selamla tı. Arkada ım onlarla eski dostlar gibi samimi bir ekilde görü tü.

Bu iki kızın birine güzellerin güzeli ve güzellerin taçlısı demek mümkündü. Ama o arkada ı gibi sevimli ve güler yüzlü de ildi. Onda nedense bir çekingenlik vardı. Ben ona dikkatle baktım. Yüzünden derin bir keder ve hüznün okunuyordu. Bakı ları da sanki ürkmü geyi in bakı larına benziyordu. Gül gibi yüzündeki kederi görünce üzüldüm. “Kızı bu hâle getiren sebep nedir?” dedim içimden. Her hâlde bunun için olsa gerek, o kıza ister istemez bir daha bakasım geldi. Ancak deminki gibi do rudan bakmaya cüret edemedim. Gözümün ucuyla bakmaya ba ladım. Kız da benim baktı ımı fark etmi gibiydi. Bir anda arkada ımın sa yanına geçti ve onların sohbetine kulak vermi gibi yapıp beni gözetlemeye ba ladı.

“Ate in oldu u yerde su yok” derler, i te budur dedim içimden. Sonra yine “Böyle güzel bir kızın yüzündeki acının sebebi nedir?” sorusuyla bo u maya ba ladım. Gerçekten bu soru beni zor durumda bırakmı tı, cevabını bulmadan bana asla rahat vermeyecek gibiydi. Bu durumdan kurtulmanın çaresini aradım ve sonunda kendi kendime “Bu kız ile tanı malıyım.” dedim. Ama nasıl?

Arkada ım onları kaldı ımız otelin lobisine davet edince çok sevindim. Çünkü bu tanı mak için iyi bir fırsattı. Çok geçmeden onların bizimle görü mek için geldi ini anladım. Biz tanı tktan sonra sohbetimiz beklenmedik bir biçimde derinle meye ba lamı tı. O sırada otel görevlilerinden biri bizi ak am yapılacak baloya davet etti. Beraber balo salonuna çıktık. Balo salonu gerçekten rahat bir yerdi. Sahnede yer alan müzisyenler vals müzi i çalıyorlardı. Çiftler düzenli ve hafif bir ekilde dönüyorlardı...

Herkesi co turan, keyiflendiren bu durum beni zorda bırakmı tı. Dans etmeyi ö renmedi ime pi man olmu tum.

Müzisyenler yeni bir parça çalmaya ba ladı. Dans devam etmekteydi, ben hâlâ keyfi kaçmı birisi gibi ne esiz oturuordum. Dans etmekte olan kıza ara sıra gözüm takılıyordu. kimizin gözleri birkaç kez kesi tikten sonra, kız kasten gözlerini benden kaçırmaya ba ladı. Kaçırması bir yana, artık dansa da kalkmıyordu. Kızı dansa davet edenlerin ezile büzüle geri döndüklerini görünce, beni mahcubiyet duygusu sardı.

Yer de i tirerek bir kö eye çekildim. Dibi olmayan hayallere daldım. Kulaklarım hiçbir ey duymadı ı gibi, gözlerim de hiçbir ey görmüyordu. Bu durumda ne kadar zaman geçti inin fark edemedim.

Bir an kula ım arkada ımın: “Dans bitti, hâlâ oturuyorsun yahu” dedi ini duydu. O beni ısrarla dürtüyordu.

Ben kafamı topladı ım zaman yolda ların hepsi da ılım tı. Ben de aya a kalkarak arkada ım ile birlikte kapıya yöneldim. Attı ım adımlar sanki benim de ildi. Sonunda koridora, oradan da kızları u urlamak üzere dı arı çıktık. Ben yine ba ı sonu olmayan hayallere dalarak geri döndüm. Gece yarısı olmu tu. Pencerenin bir kanadını açık bırakarak yata ıma uzandım. Neden bu hâlê dü tü ümü anlamaya çalı ıyordum. u anki durumum çocukluk ça larımda eve dü en ay ı ı ıyla oynayıp onu yakalamaya çalı tı ım günleri hatırlattı. Gayri ihtiyari gülüverdim. Güldü ümü görünce, oda arkada ım da güldü. Ben güldüm diye mi güldü yoksa alay mı ediyordu, bunu anlayamadım. Ben onu uyudu zannetmi tim.

“Sen uyanık mıydın?” dedim ona.

“Evet” dedi o gülerek.

“Ne zamandan beri ?”

“Balodan döndü ümüzden beri.” Onun ses tonu de i mi ti.

Onun bu tuhaf ses tonundan nedense bir küstahlık seziyordum. Onun benim hâlîme acıdı ını ya da sinirime dokunmak için mahsus böyle söyledi ini kestiremeyince sustum. Epey bir süre sonra o:

“Niye sustun? Uyudun mu yoksa?” diye sordu.

“Hayır!” dedim ben isteksizce. O birden bire canlanarak:

“Sana ne oluyor böyle?” dedi.

“Hiç.”

“Kıvırma, senin bir derdin var. Deminden beri keyifsizsin. Bunu yüzünden okuyabiliyorum, ama sen “hiç” deyip duruyorsun, anlatsana, sana ne oldu?”

“Vay be” dedim içimden. O anda hemen aklıma deminki kızla görü tükten sonraki hâller geldi. Kızın oda arkada ımla sınıf arkada ıymı gibi selamla tı ını hatırladım. Sonra kendi kendime: Deveye binip deve aramı derler ya, i te budur, dedim.

“Sen o kız ı epeydir tanıyorsun her hâlde ?” diye sordum.

“Evet” dedi.

“Sahi mi?”

“Sana ne zaman yalan söyledim ki?”

“O zaman sana bir ey sorsam, anlatır mısın?”

“Kız hakkında mı?”

“Evet.”

“Sor, bildi imi senden gizlemem.”

“Kızın güzelli ine söylenecek bir ey yok; ama yüzünde bir keder var, belki bunu biliyorsundur?”

- Erşidin Tatlık'ın "Xalta Koçidinyanganda" (Çıkamaz Sokaktan Dönerken) Adlı Hikâyesi Üzerinde Bir Tahlil Denemesi

“Kızın güzelli ile ilgili söyledi in do ru; ama onu biliyorsundur sözünü kasıtlı söyledi ini gizleyeyim deme!”

Onun bu sözü bekledi im gibi oldu. Onun için ben:

“Öyleyse, onunla ilgili bildi ini anlatsana” dedim.

“Canın bunu istediye, tamam, anlatayım, ne olacak?” dedi ve aya a kalkıp ı ı ı açtı. Sonra pencerenin di er kanadını açtı. kimiz aynı anda pencerenin perdesini toplayıp ba ladık. Dı arıdan ilkbaharın ho rüzgârı hafiften esiyordu. . Ben gö e baktım, gökyüzünde deminki bulutlardan eser yoktu. Yıldızlar sevgilisinin yanında hicap duyan kızlar gibi parlayıp cilvelenmekteydi. A a ıya baktım, gece yarısı olmasına ra men çar ı kalabalıktı. Sokak lambaları gökteki yıldızlarla yarı ırcasına ı k saçıyor, bisikletler zillerini çalarak hızla geçip gidiyorlardı. Arada bir arabalar da gözüküyordu. Ben sonunda o kızı gördü üm kö eye baktım. Orada kimse yoktu. Yava ça kendi yerime döndüm.

“Peki, anlat, seni dinliyorum!” dedim.

O, bo azını temizleyip konu maya ba ladı.

O, öyle güzel bir kız idi ki bakanlar gözlerini alamıyorlardı. Okul ça ına gelince annesi hemen okula yazdırdı. Sabah okula giderken, ak am okuldan dönerken ve bazen ufak tefek alı veri için çıkarken annesi onu “mutlu ol kızım” deyip okuyup üfleyerek gönderiyordu. O üçüncü sınıfa geçerken annesinin davranı ları de i meye ba ladı. Önceleri soka a çıkarken “bahtın açık olsun” diyen anne, artık yüksek ökçeli ayakkabılarını giyiyor, kızına göstererek makyajını abartılı yapıyor, kızını sokaklarda dola tırıyordu. Onun bu davranı ı maksatsız de ildi. Bazen böyle “seyahat” a onun ablası Tursunhan da katılıyordu. Böyle zamanlarda annesi kızlarının endamı, yüzü, yürüyü tarzı hakkında birilerinden bir iki iyi söz duyarsa kendisi de söze karı ır, önce kendisini sonra kızlarını överdi. Bazen muhabbet derinle ti inde annesini, kendi gençlik ça larını ve e lencelerini anlatmaya ba lardı. Annesi de eytana pabucunu ters giydiren hatunlardan birisiydi. O, gençlik ça ında dokuz kocayı u urlayıp otuz delikanlıyı inletmi ise de ömrünün sonuna gelince “o..... ya lanırsa hoca olur” atasözünde oldu u gibi “hoca” oldu. Bu “hoca” sıfatıyla ev ev dola ıp “çöpçatanlık” yaptı. O, bu meslekle u ra tı ı günlerde bazılarında çay parası kazandı, bazılarının da nefretini... Dolayısıyla bunu bilen ki iler onu gördü ünde birbirlerine kasıtlı olarak:

“Evine sokma kocakarıyı

Girip çıkarken bozar arayı.” derlerdi.

Bu elbette geçmi bir olaydı. O da annesinin yolundan gitti. Bu “hastalık” büyük kız Tursunhan’a da bula mı tı. O da annesinin izinden giderek altı kocayı yolcu etti. Onlar çeyize ve ba ka eylere böylece el koydular. Bu servet epey uzun bir süre geçimlerini sa ladı. Ama “kocadan ayrılan koca sever” derler. Tursunhan yedinci kocasıyla kavga etmeye ba ladı. O her ne kadar annesinden gizlese de, annesi onun bazen ortadan kaybolmasından, eve dönerken getirdi i e yalardan kızının “mü teri” buldu unu anlıyordu.

O günlerde büyük kız Tursunhan ve küçük kız Kambenisâ hakkında kula ına dedikodular geldi. O günden itibaren annesi kızını çe itli bahanelerle okula göndermedi.

Büyük bir hevesle kendini okumaya veren “K....nisa”nın annesi Ayımnisahan:

“Kızım, sen artık ergenlik ça ına geldin, bu ya ında okuyaca ım diye inat etme, artık okumayı, ders çalı mayı bırak, ev i lerini ö ren, nasılsa elin adamısın. Annen sana baki de ildir,

sen elin evine gideceksin... gibi lafları sık sık tekrarlamaya ve arada bir çalı tırmaya ba ladı. Ama Kambernisa bu tür lafları kafasına takmadan verilen i i yerine getirdikten sonra derslerini çalı maya devam etti. Çünkü o okulunu çok seviyordu, öte yandan söylenen lafların anlamını kavrayacak durumda de ildi.

Annesi de bunun farkındaydı. O kızını ba ka bir yolla kendine ba lamaya, çekmeye çalı ıyordu. Önce ona verilen okul harçlı mını kısıtı. Kambernisa bu zorlu u eski defterlerinin bo kalan yerlerini tasarruflu kullanmak suretiyle a maya çalı tı. Kısaltmı kur un kalemlerini iple çubu a ba layarak dikkatle kullandı. Onun bu tür çarelerini fark eden anne onun okul kıyafetlerini de i tirmesine izin vermedi, onu eski, yırtık, kirli, yamalı kıyafetleri giymek zorunda bıraktı. Annesinin bu davranı mını Kambernisa ba langıçta pek umursamamı tı. Ama söz konusu bayram olunca i ler de i ti.

Sınıf arkada ları okulda anne babalarının kendileri için “bayramlık” diye hazırladıkları kıyafetleri ve bu kıyafetlerin modelleri üzerinde konu tular. Onların konu malarını duyunca kendine hâkim olamayan Kambernisa bayrama bir hafta kala annesine yalvarmaya ba ladı. “Anneci im! Beni do urup besleyip bu hâle getirmi sin. Ne olur biraz daha dayan, benim için diktirdi in yeni kıyafetlerimi ver, dost var, dü man var. Onların kar ısında bunları giysem ne kadar da sevinecektim...”

“Annenin dedi ini yapıp, lafından çıkmazsan bu evdeki kıyafetlerin iyileri senin olur!”

“Ne yapmamı istiyorsun ?” dedi Kambernisa annesinin maksadını anlayamayınca.

Bu sefer Ayımnisahan söze ba ka taraftan girdi.

“ te öyle,” dedi Kambernisa’yı elinden tutarak. Onu salona götürüp büyük bir sandı ı açtı. Sandıktan büyük bir bohçayı çıkarıp çözdü. Bohçada atlas ve ipekten çe itli kuma lar vardı. Bunları Kambernisahan’a tek tek göstererek “Ablanın bakireyken vardı ı kocasının aldıkları... te u sandıktaki” dedi o ikinci sandı ı göstererek “ikinci, i te bu üçüncü... dördüncü.... be inci.... altıncı kocaların aldıkları çeyiz ve di er kıyafetler...” deyip evdeki sandıkların hepsini açıp gösterdi. Sonunda kendi sandı mını açıp göstermeyi de unutmadı. Annesinin kıyafetleri ablasınınkinden daha fazla ise de, hepsi eski model kıyafet ve kuma lar idi. “ te bunların hepsi baban ve ablanın kocalarından kalmı tır. Sen u ana kadar benden ve ablandan artan kıyafetlerle idare ede geldin. Artık kendi ba mın çaresine bakacak ya tasın. Ben de sana eski kıyafetleri giydirmek istemiyorum. Sen inat edip durursan, elimden ne gelir ki?...”

“Beni de mi ?”

Kambernisa annesinin maksadını imdi anladı. O konu maya ba lar ba lamaz yüzü ate gibi kızardı. Bo azı dü ümlenip lafın sonunu getiremedi. Bo azına bir ey takılmı gibiydi, bo ulacakmı gibi oldu. Gözünden akan bir damla ya sa yana ındaki bene kadar geldi durdu. Sanki sabahleyin çiçek yapra ma dü en çiy tanesi gibi ıldıyordu, sol gözünden akan ya gamzesi üzerinden gö süne kadar indi. Ate i yükselmi gibi hızla soluk alıp veren Kambernisa’nın elma kadar gö süne dü en bu ya damlası fazla geçmeden onun eski atlas kuma ından ete ine süzülerek kayboldu. Onun gür kirpikleri gözya ıyla ıslanmı tı. yi çalı ıp üniversite imtihanına girme arzusu duman gibi da ılmı tı. O a lamamak için kendini zor tutarak:

“Anne!.. Anneci im! u ana kadar dayandın, biraz daha dayan, hiç olmasa okulu bitireyim, ondan sonra...”

“Evet... ondan sonra?!”

“Ondan sonra...ben...üniversite imtihanına girece im..., geçemezsem, dedi in gibi olsun!”

“ mtihan! Hayır! Ben o i lerden anlamam. Bu i i ben bugün halledece im. Ya beni dinleyip bu i e evet diyeceksin, ikimiz iyi geçinece iz ya da hayır diyeceksin, ikimiz anne kız ili kisini kesece iz.”

“Anne!... Bu sözler a zından nasıl çıktı? Bunu yüz yüze söylemeye yüre in nasıl dayandı? Ben daha küçü üm ya?...”

“Ne! Ben daha küçü üm mü dedin? Bir daha söyle bakalım?! Seni tekrar be i e yatırırım bari! Ben senden daha küçükken evlenmi tim. O zamanlarda “kız çocu u erkek apkasıyla vurdu unda yere dü mez ise, evlendirilebilir” derlerdi. Sana imdi bir de il, on defa vursa bile dü mezsın sen. Hangi yüzünle bana cevap verip ben küçü üm diyorsun? Söylesene! Senin neren küçük?!”

Kambarnisa annesine yalvararak söz dinletemeyece ini anladı. Bütün hıncını gözlerinden çıkarmak istiyormu gibi a lamaya ba ladı. Bunu gören anne daha da üzerine gidip:

“Geberesi u ursuz! Enik gibi a layıp babanın da ölümüne sebep olmu tun. imdi yine gözünün sidi ini akıtıp beni de mi öldüreceksin?... Kes sesini... imdi seni... bo u bo una...” diye azarlayıp tehdit etmeye ba ladı.

Kambarnisâ bu tür tehditlerden korkacak bir kız de ildi. Küçüklü ünden beri cesur biriydi. Sınıfındaki arkadaş larından canlılı ı ve kendine olan güveniyle ayrılıyordu. Konu kandı ama anlamsız tartı ma ve kavgalara karı mazdı. E er sınıf ba kanı bu konuda onun fikrini sorarsa kendi fikrini çekinmeden söylerdi. Onun için daha da yüksek sesle a ladı. Onun u anda sadece gözüne gücü yetiyordu ve sadece ona söz geçirebiliyordu.

“ u u ursuzlu a bak... Bu u ursuzun a laması... Beni çıldırttı. Canıma kastın mı var? Bahtı kara, kes sesini! imdi seni... Bo u bo una. Tövbe esta furullah... Hey u ursuz, hiç olmazsa avludaki dedikoduculardan özellikle o geveze kadınlardan utan!”

Ayımnisâhan kızının a lamasına mani olamayınca onu sürükleyerek odaya götürdü. Kapıyı dı arıdan kilitledikten sonra ba örtüsünü alıp sayıp söverek çar ıya gitti.

O günlerde Kambarnisâ'nın ablası Tuhana da yeni buldu tu u delikanlıyla sabahtan “seyahate” çıkıp ak amüzeri eve el âlem çekilince dönmeye ba lamı tı. Onun için Kambarnisâ'nın gönlünü edip onun a lamasını engelleyecek ki i de yoktu. Kom ular böyle i lere asla karı mazdı. Bazıları e lenip “oohh canıma de sin” diyerek dedikodu yayardı. Bazıları ise kendi kirli çama ırlarının aç ı a çıkmasından korkup onlar hakkında konu mazdı.

Kambarnisâ karanlık evde tek ba ına ak ama kadar a ladı.

“Tövbe Allah'ım, kıyamet mi koştun ne?” dedi Ayımnisâhan caddeye çıktıktan sonra kendi kendine. “Zaman çok de i ti. Ben küçükken kız çocukları annelerinin sözünden çıkmazdı. Anneleri ça ırsa ‘buyurun’ diye aya a kalkardı. Yoldan çıkarlarsa çubukla aklını ba ına getirirlerdi. E er kar ılıklı verilerse vücudu morarana dek dövülürdü. Ne günlerdi o günler... Bizim büyüdü ümüz ça larda... O günlerin hasretini çektikçe üzülüyorum.”

te o zaman onun aklına birisinin “yeni okul çocukların gözünü açıyormu ” ekindeki sözü geldi. O anda Kambarnisâ'yı yeni okula verdi ine bin pi man oldu.

O, i te öyle geçmi günlerini, gençlik ça larını, e lencelerini, çe itli yollarla topladı ı kıyafetlerini dü ünüp hayallere daldı ndan çar ıya geldi inin farkında de ildi. Biraz ilerideki caminin giri inde ezan okuyan müezzinin bo uk sesi onun hayallerini bozdu. Öyle olmasaydı, kim bilir daha neleri dü ünecekti. imdi onun zihnini “ezan sesini duyan her kimse, e er konu uyor ise

sözünü kesmeli, gidiyor ise durup dua etmeli” ekindeki inanç sardı. Bunun üzerine oturup dua etmek istedi. Sonradan caddede oldu onun farkına varınca, oturmaktan vazgeçti. Giderken fısıldayarak dua etmeye başladı, o arada ezan da kesildi. Ayımnisahan duasını bitirip gönlünden kızının “insafı”nı dileyip dua etti. te o sırada onun aklına “Büvi Anam” türbesine gidip kızına insaf hidayet, kendisine baht talih dilemek geldi. Orada bulunan bir ekmekçi den dört çörek ekme i alıp tül bent ile sararak “Büvi Anam” türbesine yöneldi.

Kambernisa okuldan ayrılalı epey olmu tu. Onu ça ırmaya gelenlere annesi:

“Kızım artık okula gidemez” diye cevap verir onları geri gönderirdi. Ama kızının neden okula gidemeyece ini açık olarak söylemezdi. Kambernisa okula gidemeyince a ladı, gözleri i ti, yüzü sarardı, rüzgara maruz kalan çiçek gibi soldu. Annesi onu sürekli azarlıyordu. O kızını teskin etmek yerine, baskıyla kendisine boyun e dirmeye çalı ıyordu. Hemen lafı dola tırıp “nasihat” ederdi. Kambernisa bu günlerde tek dayana ı olan ablası Tuhan’dan büyük bir umutla kendisine yardım etmesini bekliyordu. Onun bu umudu bo a çıktı, o da aniden yüz çevirip annesi gibi konu maya başladı. Kambernisa artık annesini dinlemekten ba ka çaresi kalmadı nı anlamaya başladı. Ne yapaca nı bilemiyordu. “Gerçek ve saf a k” bilinci henüz olu mamı bu kız için annesinin dedi ini “kabul etmek” baskı ve azarlamalardan kurtulmanın tek yoluydu. nsanı hiç olmadık eylere zorlayan acımasız ya amın demir kolu Kambernisa’yı sıkı tırarak bu i e evet dedirtti. Onun a zından “evet” sözünün çıktı ı gün bu ailede sanki bayram olmu tu. Ama bu bayram uzun sürmedi. Çünkü Kambernisa’yı isteten damat adaylarının hepsi onun çok iyi bildi i ki ilerdi. Onun için Kambernisa onların kusurlarını sayıp dökerek hiçbirini kabul etmedi. Onların bazılarını annesi be eniyordu. Ama kızı onları be enmedi. Bu durum annesini eskisinden daha fazla rahatsız etti. Bu durumu gören Tuhan annesine son gördü ü damat adayı Ablimit’i karde ine gösterip Kambernisa’ya “evet” dedirtme sözü verdi. Bunun üzerine annesi biraz rahatlayıp Tuhan’ın bu i i istedi i ekilde halletmesine “evet” dedi. O dönemde yeni damat adayı Ablimit Ka gar “X” tu ayına ait Teminat-Ticaret Kooperatifi’nin dükkânında muhasebeci olarak çalı ıyordu. O da bu kızı okula gidip gelirken görmü tü.

Damat adayı görme i i haftada bir olan çar ı gününe ayarlandı. Çok geçmeden sabırsızlıkla bekledikleri çar ı günü de geldi çattı. nsan kalabalıkları sokaklarda dalga dalga akmaktaydı, Tuhan karde ini alarak çar ıya çıktı. Onlar damat adayının bulundu u dükkânın önüne geldiklerinde, bunların gelece inden çoktandır haberdar olan damat adayı takım elbise ile kar ılarına çıktı. O uzun süredir göremedi i bu kıza “nerelersiniz?” diyormu gibi baktıktan sonra Tuhan ile selamla tı. Tuhan’ın i aretiyle dükkâna girip tezgahın arkasına geçti.

Kambernisa dünyada pek çok eyin göz ka i saretiyle halledilece inden habersizdi. Tuhan karde ini dükkâna alıp damat adayının kar ısına getirdi. O günlerde soka a çıkan genç kadınlar, özellikle bekâr olanlar peçe kullanıyorlardı, o damat adayının kar ısına geldi inde, sadece peçesinin göz kısmını açtı ve çabucak fısıltıyla bir eyler konu tu. Çar ı gününde etrafı seyredenler alı veri yapanlardan daha çoktu. Onun için bunların fısıltıları fazla dikkat çekmedi. Kambernisa: “Bugün ablam bu dükkândan bana bir eyler alacak, bu mallardan hangisini seçsem acaba?” diye dü ünmele me güldü.

“Siz buralara u rar mıydınız?!” dedi Ablimit sanki Tuhan’ı imdi görmü gibi.

“Evet, sizi özledik!”

“Zahmet edip buralara kadar geldi iniz için te ekkür ederim.”

“Rica ederim.”

- Erşidin Tatlık'ın "Xalta Koçidinyanganda" (Çıkılmaz Sokaktan Dönerken) Adlı Hikâyesi Üzerinde Bir Tahlil Denemesi

“Abla! dedi Kambarnisa o sırada cereyan eden manalı konu maları bölerek, u e arptan bir tanesini bana alsana.”

“Hangisini istiyorsun, kız ?” dedi damat adayı güler yüzle.

“ u rafın üst kö esindekinden !”

Damat adayı merdiven koyarak çevik bir hareketle rafın kızın gösterdi i kö esinden bir paket e arbi alıp kızın önüne koydu.

Kambarnisa paketi çözerek içinden eftali çiçe i rengindeki çiçek desenli e arbi seçti. Onu açarak ablasına gösterdi. Bu e arbi Tuhana da be endi. O:

“Bundan yine var mı?” diye sordu.

“Bundan her paket e arp içinde bir tane var, dedi damat adayı.

“Bu e arptan yine iki tane var, dedi Kambarnisa damat adayının sözüne ilave ederek. Onun bu çocuksu davranı ı damat adayı ne eye bo du. “ ahinin maksadı civciv yemek de il, onu öttürmektir” derler ya, bizim damat adayımızın bekledi i ey onun toylu u ve hazır cevaplılı ıydı. Damat adayı keyfinden uçuyordu, onun bir ey söylemek istedi ini ama heyecandan söyleyemedi ini anlayan Tuhana çevikle:

“Bana da bir tane lazım idi!” dedi.

“E arplar sizin olsun, i te buna da bakın!” dedi damat adayı raftaki e arptan bir paket daha alarak. Onun içinden Kambarnisa'nın gösterdi inden daha güzelini alıp Tuhana gösterdi. Bunun rengi de, çiçekleri de Tuhana'ın ho una gitti. Damat adayı Tuhana'ın memnuniyeti ve sevincine göre fazladan iki e arbi daha katladı, üstüne de “Gülcahan” markalı yüz sabunundan iki tane ve bir kutu parfümü koyup Tuhana'ya uzattı. Böyle “ticaret”e alı ık olan Tuhana e arbinin ucunu ısıarak güldü ve e arbi di er eylerle birlikte toplayıp eline aldı. Normalde bu tür ticarete “te ekkür” edilmeyece ini Tuhana çok iyi biliyordu. O arkasına dönüp kapıya yöneldi. Kambarnisa da elindeki e arbi alıp ablasının pe inden dı arı çıktı.

Tuhana dı arıya çıktıktan sonra, etrafı süzerek karde ine:

“Karde im, deminki delikanlıyı gördün mü?” diye sordu.

“Evet.” Kambarnisa ablasının niyetini anlamadan bu cevabı verdi ti.

“Nasıl ? ! Be endin mi?”

“Nesini ?

“Yüzünü, boyunu posunu?”

“Evet, fena de ilmi !”

Bu söz onun a zından henüz tam olarak çıkmadan yüzü kızardı.

“Utanma karde im, bunu hepimiz ya adık. Utanacak bir tarafı yok. Utansan da utanmasan da fark etmez, artık sıra senin.”

“...”

Tuhana'nın konu ması bitinceye kadar, damat adayı da kapıya çıkıp onlara bir daha göründü.

“Demin iyice bakamadıysan, i te kendisi çıktı. imdi iyice bak. Yakında senin kocan olacak.” dedi.

Kambernisa imdi kendi yüzünde bir eylemlerin hareket etti ini sezdi. O da ba nı e erek damat adayını süzdü. Damat adayı kızın kendisine baktı nı fark edince, gülerek gözünü kıstı. Kambernisa utancından tırnaklarıyla oynayıp durdu.

“Damat adayı bakma”dan sonra araya girenler göz açıp kapayıncaya kadar dü ün hazırlıklarını bitirdi. Artık sadece resmi nikâh i i kalmı tı. Onlar bu i lerle u ra ırken, Ayımnisahan’ın kalbini korku sarmaya ba ladı. Çünkü bu mahallede gizliden yapılan dü ünlerin bazıları yeni kurulmu bölgesel hükümet memurları tarafından: “Kız küçükmü , nikah ya ına gelmemi ” diye engellenmi ti.

Kambernisa’nın annesi bunları hatırlayıp bir yerlerden kızının aya ına uyacak yüksek ökçeli ayakkabı buldurdu. Ayakkabıları giydirdikten sonra kızına yürürken baktı. Onun boyundan biraz olsun emin olduktan sonra, kızını giydirip dı arı salmaya ba ladı. O zaman Kambernisa birden bire:

“Ben oraya gitmem !” diye direndi.

“Sen gitmezsen, nikah i ini nasıl halledece iz?!” dedi Ayımnisahan sinirle.

“Nasıl halledeceksen, öyle hallet Ama ben oraya adım atmam.”

“Gideceksin!”

“Gitmeyece im!”

“Ya gideceksin ya gideceksin!”

“Ya gitmeyece im ya gitmeyece im !”

“Hani gitmedi ini bir göreyim, gitmezsen baca nı kırarım !”

“Beni do rasan da gitmeyece im.”

Ayımnisahan bir taraftan kızına gözda ı vermeye çalı ırken, di er taraftan onu nikah dairesine zorla göndermenin kendisi için faydasız oldu unu dü ünerek fazla ses çıkarmadı. Sonra büyük kızı Tuhan’ı elinden tutarak dı arı çıktı. Annesi ile ablasının dı arıya çıktıklarını gören Kambernisa içini çekerek aya a kalktı. O üzerindeki bütün yeni elbiseleri çıkarıp atarak sadece ete iyle duvara dayanıp a lamaya ba ladı.

Aradan bir çay pi imi kadar zaman geçti. Ayımnisahan’ın avlusunun yan kapısından boyları birbirinden pek farklı olmayan peçeli iki kadın çıktı. Onlar sokakta kendilerini bekleyen damat adayı ile görüşüp biraz konu tu ve üçü birlikte hükümet nikâh dairesine do ru yol aldı. Ayımnisahan onlar epey uzakla ncaya kadar bakıp durdu. Onlar caddeye çıktıktan sonra dönüp içeri girdi.

ki kadın ile damat bölgesel hükümetin nikah dairesine girdi inde, oradaki çekmeceli masanın yanında yeni i e giren bir memur oturuyordu. Memur bu iki kadına baktı. Tuhan elindeki ka ıdı memura uzattı. Bu ka ıt mahalle imamı ile birlikte iki üç ki inin yazdı ı ispat belgesiydi. Memur ka ıdı okuduktan sonra önündeki kadına baktı. Sonra ona tekrar baktıktan sonra:

“Evlenecek olan kız siz misiniz ?” diye sordu. Tuhan ba örtüsüyle yüzünü kasten örterek: “Evet” dedi.

Memur yerinden kalkarak ba nı önüne e di. Tuhan’ın ayaklarına giydi i meste ve boyuna baktıktan sonra:

- Erşidin Tatlık'ın "Xalta Koçidinyanganda" (Çıkılmaz Sokaktan Dönerken) Adlı Hikâyesi Üzerinde Bir Tahlil Denemesi

“Kaç ya ındasınız?” diye sordu

“O..on...sekiz..” dedi o kekeleyerek. Onun buraya geli i ilk defa de ilse de, bu sefer karde inin rolünü oynadı ı için mahsus öyle yaptı.

“Adımız ne?”

“Tuhan...”

O tela tan a zının alı tı ı adını söyleyiverdi. Yanındaki kadın: “Eyvah, i i bozdu, imdi i bana dü tü” dedi içinden. Tuhan da i i bozdu unu fark edince, çok rahatsız oldu. Yanındaki kadın Tuhan’ın kom usuydu, onlar birbiriyle çok ha ır ne ir idiler, sır orta ıydılar. Bu ikisinin arasında “i birli i” vardı. Onun için kadın kızarak:

“ t, karde im, ben her yerde a zınıza lokma veremem, artık büyüdünüz? Burası e lenecek yer de il. Memur bey size benim adımla de il, kendi adınızı soruyor, aklınızı toplayıp kendi adınızı söyleyene ?” dedi.

Pot kırdı ı için korkudan titreyen Tuhan tekrar canlandı. O hatasını düzelterek:

“Evet, Kambarnisa” diyebilirdi.

“Tuhan” adını duyunca yazmayı kesen memur burada Kambarnisa’nın ablasının rolünü oynayan kadının düzeltmesiyle “hmm...bu kız korkudan ablasının adını söylemi ” diye dü ünerek nikah i lemlerine devam etti. Birkaç saniye içerisinde i lem tamamlandı. ki taraf kendi rızasını bildirip belgeye adlarını yazdılar.

Memur kâ ıdı güzelce büküp katladı. Sonra katladı ı yerden keserek evlenen çiftin ellerine verip onları kutladı.

Dü ün onların bekledi i gibi oldu. Kambarnisa ak amleyn sa dıcıyla kocanın evine göçürüldü. Onun a lamaları annesini bu i ten vazgeçirmeye yetmedi. O “Ben de kocaya ilk vardı ımda a lamı tım, sonra...” dedi ve kızın göçürülmesi sırasında onun gönlünü alacak fazla bir ey yapmadı. Tuhan’ın nikâh dairesine beraber gitti i dostu bu sefer Kambarnisa’ya sa dıç olmu tu. O Kambarnisa’nın gözya larını silip onu güzel sözlerle avuttu.

Kocasının evine gitti i ilk günlerde evlilik ona garip geldiyse de, kocasının ona davranı ları ve ya amdaki bazı yenilikler yava yava tesir etmeye ba ladı.

Ayımnisahan kızının küçüklü ünü, kocasına pek alı madı nı bahane ederek onu kocasından ayırmayı ve eski hastalı ı gere ince “yorgan toplama”yı dü ünüyordu. Ama uyanık kız bunu fark etmi gibi annesinin yanına çok seyrek gelmeye ba ladı. Ayımnisahan kızının bu davranı ndan sıkılmaya ba ladı ı günlerde o kocasının aracılı ıyla hem ire yeti tirme kursuna kaydoldu. Bu i Ayımnisahan için beklenmedik bir darbe oldu. O: “Kız çocu u kocasının hizmetini yerine getirdi mi, anne babasını memnun etti mi yeter. Geberesi u ursuz..” diye beddua etti. Artık onun için büyü yapan “dahana” para verip kızını kocasından so utmaktan ba ka bir çare kalmamı tı. O her çar amba olmak üzere ardı ardına yedi kere mollaya okuyup üfletti. Ama bu fazla etkili olmadı. Türbelere gidip a layıp yakardı. Bunların hiçbirini fayda etmedi. Tam aksine o gittikçe kocasına ba lanıp annesinden kaçmaya ba ladı.

O altı aylık “hem irelik kursu”nu yüksek ba arıyla bitirdi. Kursun bitmesine az kala hamile kaldı. Ona i veren kurum da fazla uzak de ildi. O çalı arak vakti saatini doldurdu. Kendi çalı tı ı hastanede dolunay gibi güzel bir kız çocu u do urdu. Kızının hastanede do um yaptı nı ö renen Ayımnisahan’ın sinirden tepesi attı, kızının ziyaretine bile gitmedi. Kambarnisa ba langıçta

annesinin bu yaptığına küstü. Ama sonra annesinin neden ziyaretine gelmediğini anlayınca kendine hayıflandı. O günlerde kocası bir iş için altı ay müddetle şehir dışına çıkmak zorunda kaldı. Bu durum henüz yeni bebekleri olan karı koca için kolay olmadı. Kocasını yola çıkmadan önce Kambernisa'ya ihtiyaç duyacağı her şeyi hazırladı. O yola çıkmak üzereyken:

“Kambernisa, ben sana annene gitme demeyeceğim. Git, çünkü o seni doğurup büyüten kadındır. Ancak orada kalma,” diye tembihledi.

Kambernisa gözyaşlarını yeniyile silerek:

“Merak etmeyin, siz dönünceye kadar hiçbir yere gitmem!” diye söz verdi. Gerçekten o kocasını gittikten sonra epey bir süre annesinin evine gitmek bir yana, o tarafa bakmadı bile.

Bu durum Ayımnisahan'a ulaştı. “Görürsün, ben de senin bu yaptığını karılıklı öyle bir şey yapayım ki...” dedi içinden. Gönlünde büyük bir ukde kalmıyordu. Onun için alçakça bir plan kuruyordu. Aradan bir ay geçti. O bir cuma gününü ayarlayıp kızının evine gitti. O sırada Kambernisa'nın yeni doğan bebeği hasta, kendisi de yalnız kaldığından çok zorlanıyordu. Bu durumu gören Ayımnisahan gözlerinden yaş dökerek:

“Canım yavrum, olan oldu. Senin kalbin tahtan da sertmiş. Ben seni bu yata çocuk bakacak diye düşünmemi tim. Çok çekmişsin. Bu senin çocuk bakacak zamanın değil, gelececek zamanındır. Neyse, bu işte benim de kabahatim var. Ben seni terk etmedim, ama sen de bize şu ramadın. Bizim örf âdetimize göre evlenen kızlar için cumalık, perembelik ziyaret diye bir şey vardı, ne olursa olsun ben senin annemim, sen benim parçamsın değil mi? Peki, oradaki akrabalarından utanıp bana gelmedin diyelim, benim yüzüm hatıram için bir defa bile “annem gelsin” diye haber göndermedin. Hiç de ilse böyle günlerde bebeğine bakmaya yarardım. Sen de rahatça çalışıp kendine bakardın!” dedi.

Kambernisa annesinin sihirli gözyaşlarını kendi masum gözyaşlarına benzeterek yumu amaya başladı

“Üzülme anne, ben seni rahatsız etmek istemedim.” dedi o annesinin gönlünü almak için. Böylece anne kız barışımı gibi oldu. Akşam oluncaya kadar birbirine hâl hatır sordular, içini döktüler, yemek yapıp “alın, yiyin!” diye iltifat ettiler. Akşamleyin Ayımnisahan kızını hayır demesine bakmadan kendi evine götürdü.

Bir haftaya kadar anne kız birbirlerine sanki misafirmi gibi davrandı. Birbirine konu urken “siz” diye bulaşayıp “zahmet olmazsa unu yapıverin” diye bitirdiler. Bir hafta sonra bu eve tuhaf davranışları olan genç delikanlılar “misafir” olarak gelmeye başladılar. Onların bazıları Ayımnisahan ile eski tanıdıklar gibi konu urlarken, bazıları Tuhana ile lenip gülümseye başladılar. Böyle zamanlarda Ayımnisahan'ın da huyu deşiyordu. Kambernisahan bu işin aslını kavrayana kadar, annesi onun önüne çeşit çeşit kumaş ve ipekleri getirip bunların sahiplerini övüp göklere çıkarmaya başladı.

Kambernisa bu tür övgüleri başlangıçta saflıkla dinledi. Sonra yavaş yavaş aklına kocasının: “Ben evde olmadığım vakitlerde işten dönerken annene az uşura, pazar günlerinde gitmemen daha iyi, bu evde dinlenirsin, her şey hazırlandı. Eğer annenin evine uşarsan, orada kalma!” eklindeki söz geldi. Böylece o annesini görünce hemen işrenmeye, yüzüne gözüne bakmaktan tiksinemeye başladı. O fırsat varken annesiyle vedalaşıp kendi evine dönmeyi düşündü. Çocuğuda epey iyileşmişti. Bunun farkında olan anne:

“Kızım, sen kızını benim seni sevdiğim kadar seviyormuşsun. Eskilerin: ‘Ben severim yavrumu, yavrum sever yavrusunu’ sözü ne kadar doğru! Aslında bu senin doğuracak zamanın değil, bunu hiç beklemiyordum. Eğer kucağında çocuk olmasaydı, kimse senin “çocuk

- Erşidin Tatlık'ın "Xalta Koçidinyanganda" (Çıkılmaz Sokaktan Dönerken) Adlı Hikâyesi Üzerinde Bir Tahlil Denemesi

do urmu ” oldu unu anlamaz. u an senin en güzelle ti in dönem. Allaha ükürler olsun, oldukça güzel bir yüzün var. Eskiler: ‘Gençlik insana ömründe bir kez gelir, onu israf etmeyip e lenerek geçirmek ye dir” demi ler. Bu bo una söylenmi bir söz de il. O senin kocan olacak herif gelene kadar, ömrün evde bo una geçmesin. E er gönül e lendirmek istersen, evimize gelip gidenlerin birisiyle bulu . stersen, soka a çıkıp birlikte dola abilirsin. Su geçirmeyen çatı, çivi çakılmayan duvar yoktur. Bu o kadar da ayıp bir ey de il. Bunu herkes yapamaz...

Annesinin bu lafı Kambernisa’ya a ır geldi. Onun gözleri kararıp ba ında im ekler çaktı. Ba ı dönüp gök kubbesi yıkılacak gibi oldu. Kendini zor tutan Kambernisa kaldı ı odaya girip çocu una sarılarak hıçkırma hıçkırmaladı. Sonradan a lamanın hiçbir i e yaramayaca ını hatırladı. Çünkü o bu evde birçok kez a lamı ise de, hiçbir i ini halledememi ti. Onun için çocu unu alarak annesinin avluda olmadı ı bir fırsatı kollayarak kendi evine döndü.

O zamanlarda bazı yerlerde kre olsa da, bazı yerlerde yoktu. Kre henüz yaygınla mamı tı. Genç anne çocu unu bakmakta zorlansa da, pes etmedi. hayatı keyifli gitmedi ama bunu da pek umursamadı. O kendi evine döndükten sonra aradan on gün geçmi ti. Ak amüzeri ablası Tuhana kapıdan içeri girdi. Kambernisa da henüz i ten dönmü tü. O yemek hazırlıyordu. Ablasını salona aldıktan sonra, mutfa a yöneldi.

“Karde im! Ben çok acil bir i için geldim, yemek yapaca ım diye zahmet etme, yeme ini bekleyemem!” dedi.

“Neymi bu o kadar acil olan ?” dedi Kambernisa.

“Sen duymu sundur, li’den yakın bir akrabamız gelmi , uzun süredir bizi arıyordu . Bugün kom uların aracılı ıyla görü tük. u anda bizim evde. Yarın sabah dönecekmi . Annem “gelip yüz görü sün” diye beni buraya gönderdi. Seni götürüyüm, görü ürsünüz !” dedi.

Kambernisa tereddütte kaldı. Gitmek istedi ama annesini tekrar görmeye hiç niyeti yoktu. Giderse, annesinin onu: “Ben yokken evi terk etmi sin” diye suçlaması kesindi. Kambernisa da evi terk etmenin sebebini anlatmadan edemezdi. ki arada kavga ba layacaktı. Gitmek istemedi ama onları arayıp gelen akrabası yarın dönerse tekrar ne zaman gelecekti? Burası belli de ildi. O küçükken babasının karde inin “da a gitti ini” duymu tu. O bunları dü ündükten sonra, sonunda “akraba ziyareti günah de il ya? Gidip görü üp geleyim” diye karar kıldı. Yapmakta oldu u i i bırakıp Tuhana’la gelmeye razı oldu.

O kapıyı kilitleyene kadar, ablası onun çocu unu eline alıp oyaladı. Sonra ikisi birlikte yola koyuldu. Annesinin evine ula tı ında, hava kararmı tı. Avludan geçip içeri girdi inde, fenerle aydınlatılan evde bir “misafir” ba da kurup oturuyordu. O tüccar kılı ında tuhaf biriydi. Kambernisa bir tuhaflık hissetti. Kalbi hızla çarpıyordu. O bu akrabasına tekrar baktı, “misafir” o sırada kırmızı kadifeden yapılmı li tarzı apkasını koydu u yerden alıp ba ina götürüyordu. O kırmızı yüzlü, gür bıyıklı, 40 ya larında yakı ıklı adamdı. Ayımnisahan kızını güler yüzle kar ılayıp çocu unu elinden aldıktan sonra misafirin yanına buyur etti. Kambernisa kibirle oturan “akrabası”na selam verdi. Sonra annesinin zorlaması ve “misafir”in yer göstermesiyle kö eye çıkıp oturdu. Kambernisa edep, nezaketli bir kızdı. Konu madan oturdu. O arada Tuhana sofraya getirip koydu. Sofraya kavun, karpuz, üzüm, eftali, incir konuldu. Sonra demlenmi çay ile samsa⁴ konuldu. “Alın, yiyin” iltifatlarıyla birlikte Kambernisa samsayı a zına götürdü. Samsa pazarda yapılmı ise de, normal pazar samsalarına benzemiyordu. Samsadan karabiber, kimyon ve ba ka bir eyin kokusu geliyordu. Kıyması ek iydi. Kambernisa’nın karnı açtı. Samsadan bir tane daha

⁴ Tandırda pi irilmi kıymalı pide.

yemek isteyip eline aldı. Böylece ikinci ve üçüncü samsayı büyük bir i tahla midesine indirdi. Dördüncü samsayı ısırırken ba ı dönmeye ba ladı. Gözleri mahmurla ıp gülümsemeye ba ladı. Böylece yava ça ba ını yastı a koydu...

Kambernisa, ertesi gün ö lene do ru kendine geldi. Vücudu gev emi ti. Aynaya bakıp da ılımı saçlarını gördü. Yüzü ve dudaklarında çe itli izler vardı. Yerine dönüp yastı ı dürtüklemi ti, yastı ın altından para çıktı. Aynasını eline alıp tekrar baktı. Yüzünün sarardı ını gördü. O anda dün ak am buraya akraba ziyaretine geldi ini, sonra yedi i samsayı ve “akraba”sını hatırladı ve i rendi. Bunlar olmasa da, zaten ba ı dönüp midesi bulanıyordu. O bir anda “macun” denen eyin katıldı ı samsayı yedi ini, bu i i annesi ile “akraba”sının birlikte planladı ını anladı ve yüzünü yastı a koyup a ladı. Onun için gök yüksek, yer katıydı.

Onun vücudu macunun etkisinden henüz tamamen kurtulmu de ildi. Yattı ı yerde uyuyakaldı. Uyandı ında, yanı ba ında horlayıp uyuyan bir ba ka “akraba”sını gördü. Dı arı çıkmak istedi, kapı açılmadı. Bu i leri ayarlayan annesinin kapıyı dı arıdan kilitlemeyi unutmadı ını anladı. Dermandan dü en ayaklarını sürükleyerek yata a ula tı ve kendini bıraktı.

O günden itibaren, Kambernisa istese de, istemese de, her gün ak amleyin bir delikanlı onun yanında “misafir” olarak kalıyor, ertesi gün gidiyordu. Birkaç gün sonra kendisinin delirmek üzere oldu unu hissetti. Bazen durup dururken gülüyor, bazen a layıp endi eye kapılıyordu.

Böylece çocu unu, evini, kocasını, i yerini, i ini ve namusunu unutmaya ba ladı. Artık onun yiyeceklerinin türü, kıyafetlerinin çe itleri oldukça ço almı tı, avlunun kapısı onun için açıktı. Onun “misafir” ve “akraba” a ırlamaktan ba ka görevi yoktu. Onun delirmek üzere oldu unu gören annesi onun tamamen “delirmesi”nden korktu. Onu kom ularının nefret dolu bakı larına, fısıltılarına bakmadan, sinema, tiyatro ve konserlere kendisi bizzat götürmeye, dönerken uygun “mü teri” çıkarsa, “akraba” edinerek beraberinde getirmeye ba ladı.

60

Aradan bir ay bile geçmeden, Kambernisa Mehmetov adında bir ki i ile tanı ıp anla tı. li kileri yava yava ilerleyip evlenmek üzere sözle tiler. Kambernisa kocasından umudunu tamamen kesmeye, onun evine gitmemeye karar verdi. “Artık onun gözüne ve yüzüne hangi yüzümle bakarım, artık ona hangi yüz, hangi dilimle kocam derim” diye dü ünüp bo anmaya niyetlendi. Evini yoklayıp bazı e yalarını almaya gitti ama evine gitti inde, o evde ba ka bir adamı gördü. Kom ularından soru turarak evdeki i e yarar eylerin hepsinin zamanında annesi tarafından toplanıp götürüldü ünü ö rendi. Kambernisa bu bo alan eve nasıl geldiyse, öylece dönüp gitti.

Aradan üç ay geçti inde adliyeden bir duyuru aldı. O sırada Kambernisa on be günden beri ortalıkta görünmeyen Mehmetov’u merak ediyordu. “Allah çarparsa üst üste çarpar” sözü misali, omzuna a ır bir yük çökmü tü.

Kambernisa pi mandı. O annesine sövüp sayarak duyuruda belirtilen müddetten önce adliyeye gitti. Kendisinin neden ça ırıldı ını ö rendi. Kocasına gönlü olmadı ını, onunla annesinin zoruyla evlendi ini anlattı. Sonunda hâkimden kocasıyla yüzle tirmeden bo amasını rica etti. Adliyedekiler nikâhlanma sürecini dinledikten sonra, onun talebini kabul ettiler. Bir hafta sonra bo anma belgesini teslim aldı. Aynı gün postadan gelen bir di er mektubu da teslim aldı.

Zarfın üzerindeki ismi görür görmez sara geçirmi insan gibi titremeye ba ladı. Zarftan mektubu çıkarıp okumaya ba ladı ında ablası:

“Bu mektup nereden gelmi ?” diye sordu.

“Nereden geldi ini ben de bilmiyorum, postacı getirdi.” diye yere baktı. Sonra mektubu katlayıp odasına götürdü. Üzerindeki giysilerini çıkarıp sandı ın üzerine bıraktı. Sonra oturup mektuptaki adrese tekrar baktı.

- Erşidin Tatlık'ın "Xalta Koçidinyanganda" (Çıkamaz Sokaktan Dönerken) Adlı Hikâyesi Üzerinde Bir Tahlil Denemesi

“ bu mektup... Kuça... apartmandaki...evde ikamet eden...Kambernisa'ya bizzat ula tırılın! Kalem oynatan M...den” cümlelerini okudu. Titreyen elleriyle katlanmış mektubu tekrar düzeltti, mektubun yazıldığı kâğıt sadece el ayası kadar vardı. O kâğıttaki yazıyı görür görmez tanıdı. Bu mektup Mehmetov'dan gelmişti. O ne yapacağını bilmiyordu. Sonra dudaklarını ısırarak mektubu okudu:

“Sevgilim, Kambernisa! Sizin yanınızdan döndüğüm günün ertesi tutuklandım. Şimdi burada hapishanedeyim. Buna benim karakterim neden oldu. Sizinle tanıştım, konuştum ve sözleştik. Benim sıralarda benim ve çocuğumun olduğu şeyi söylememi istemedim. Bunu neden yaptığımı her halde anlarsınız. Ama size söz vermiştim. Eve dönünce benimime “kabahat” uydurup “bo an” diye sıkı tırdım, o “bo anmam!” dedi, kavga böylece başladı. Doğrusunu söylemek gerekirse, onu da anne ve babasının “vermeyecek” demesine rağmen gönüllü olarak alımtım. Sevimli bir çocuklukta olmuştum. Sinirime hâkim olamadan: “Bo anmazsan, alıte sana!” diye ona iyice vurmuşum. Saçları da ılıp, vücudu morarmış. Benim hamileydim. Çocuğum doğmuştu. Bu durumu gören komşular beni kanun mercilerine ikâyet etmişler, onlar gelip ellerime kelepçe taktılar. Şimdi ben hapishanedeyim. Benim hastanede. Ben kendi kanımdan olan bir canın ölümüne sebep olmuştum. Şimdi ben hapishanedeyim. Katil olduğum için, günahsız bir kadını dövdüğüm, ona azap çektirdiğim için her gün bin bir kere pişmanlık duyuyorum. Ama olan olmuştu. Benim başka meselelerim de vardı. Ancak diğer meselelerle sizin bir ilginiz yok. Sizi yalanlarla kandırmıştım. Şimdi bu acımasız, dolandırıcı, edepsiz adamın akıbetinin ne olacağını bilmiyorum. Ama onu biliyorum ki buradan çıkarsam, tamamen yeni bir adam olacağım. Şimdi size doğrusunu söyleyeyim, siz benden umut beklemeyin, benim gibilerin sözüne güvenip kendinizi lekeletmeyin, henüz vakit varken, kendi yolunuzu bulun, ben size bu mektubu az da olsa faydası olur umuduyla yazdım. Size mutluluk dileyiyle, yolunuz açık olsun: Mehmetov.

Ağustos 1952.”

Kambernisa mektubu tekrar katlayıp kalbine basarak kendini yatağına attı. Öylece güne batana kadar yattı.

Bu olay oldu unda, annesi evde yoktu. Ablası onun başında pervane gibi dönüp dolaşıyordu. Ama ne yapacağını bilemiyordu. Akşam olurken, Kambernisa'nın yüzüne sıkı sıkıya serpti, akaklarını ovarak kendine getirdi. Kambernisa sarho gibi ayağına kalkıp çaydanlıktan sıkı sıkıya çay koyup içti. Sonra yerine dönüp tekrar kendini bıraktı. Ablası yine onun yanında diz çöküp oturup sarhoyle kardeşinin alınına dokundu.

“Kardeşim! Çok ateşin var, alından ateşini kırıyor. Bu mektubu okuyunca sanki ateş gibi tutuştu, yüzün sarardı. Söylesene, bu mektup kimden gelmiş? Neler yazmış? Hepsini anlatmasan da, azıcık bahset, biz de haberdar olalım ya da mektubu bana ver, okuyayım...” Bu laflar onun kulağına girmiyordu. O bu sözlere hiçbir şekilde cevap vermedi. Ablası telaşlanıp onun başına kucağına aldı:

“Kardeşim, bir yerin ağrıyormu?” diye sordu. Kambernisa bu sözlere cevap vermek yerine gözlerini açıp ablasının boynuna sarıldı ve kendini tutamadan ağladı. Birazdan onun bu ağlamasına ablası da eşlik etti.

Annesi çarşıdan döndüğünde, bu iki kardeşin ağlamaları henüz kesilmemişti. Ayımnisahan kızlarının ağlamasını duymuşsa da, duymaması gibi davrandı. Çünkü ne ağlamalar, ne de gülmeler onun ilgisini çekmedi. O bunlara aldıktı. Kendi odasına gitti. Şimdi o andan itibaren anne ile evladı arasında yıkılmayan bir duvar örülmüştü. Kambernisa annesine güler yüzle bakmaz oldu. O yalnız kaldığında çeşitli olmadık hayallere dalıp giderdi. Yalnız kaldığı zamanlarda bacaya asılarak intihar etmeyi ya da aklını kaçırmı insanlar gibi “hu” çekip çöllere düşmeyi düşünüyordu. Ama böyle bir çılgınlık yapmak ona göre değildi. Çünkü o bu tür davranışları çaresizlik olarak görüyordu. Nedense

onu ba layan bir eyler vardı. Bu onun gönlündeki gerçek hayata olan istek ve gizli arzusunun ta kendisiydi.

Kambernisa'nın saçları da ılımı , yüzü saman gibi sararmı tı. O her zaman ba ını iki elinin arasına alıp otururdu. Kendisinin bir çıkmaz soka a girdi ini fark etmi ti. Bir gün mahalledeki kadın i lerinden sorumlu bir memur ile kendi kurumundan bir kadın geldi. O sırada ablası ile annesi çar ıya çıkmı tı. Kambernisa beklenmedik bir anda gelen bu iki kadını gördü ünde, ilk ba ta biraz a ırdı. Sonra onları güler yüzle kar ılayıp saygıyla içeri buyur etti. ki taraf birbirinin hâl hatırını sorduktan sonra, yava yava sohbete giri tiler. Kambernisa içini döktü.

“Bir dakika, karde im! Ne zamana kadar böyle üzölüp oturacaksın, Bizimle gel. Biz seni derdine derman olacak bir yere götürece iz.” dedi kadınlar. Kambernisa onlarla bir yere, özellikle kendi i yerine gitmek istemiyordu. Çünkü oradakilerle bu hâlde görü mekten utanıyordu. Sonunda kadınlar Kambernisa'yı Kadın leri Derne i'ne götürmeyi uygun gördüler. Bu fikri ilettiklerinde, Kambernisa ba langıçta kabul etmedi.

“Hiçbir yere gitmeyece im!” dedi Kambernisa. Bu iki kadın da pes etmedi. Onun egosunu ok ayan laflarla gönlünü alarak önce evden çıkmasını sa ladılar. “ yi söz ta ı eritir” derler, bu söz bo una söylenmi de ildi, onlar güzel sözlerle onu “evet”e getirip” Kadın leri Derne i'ne götürdüler.

Orada Kambernisa'nın ba ına gelenlerden haberdar olanlar vardı. Onlar birlikte Kambernisa'nın ba ını ok ayıp gözya larını sildiler. Kambernisa'ya bakarak:

“Bu dertlerden kurtulmanın bir tek yolu var. O da okumaya devam etmektir. E er istersen, iki üç gün içerisinde seni Urumçi'de açılan orta dereceli tıbbi elemanları yeti tirme okuluna göndermeye çalı aca iz.” dediler.

Kambernisa hem ire olarak çalı tı ı zamanlarda bile okumak istiyordu. Ama bu arzusunu kocasına söyleyememi ti. Bu sözü duyunca birden açıldı. “Evet” der demez gözlerinden ya damladı. Bu onun sevinç gözya ı idi.

İkinci gün onun Urumçi'ye gidece i kesinle ti. Çocu unu Ayımnisahan'a verdiler. Kambernisa'yı Kadın leri Derne i'ne getirdiler. O burada yeni arkada larla kar ıla tı.

Urumçi'deki okul hayatı iyi geçti. Çünkü her ey ayarlanmı tı. Kambernisa okul hayatına kolayca alı tı. Bütün sınavları yüksek ve pekiyi dereceyle geçti. Her i te iyi oldu undan okul yönetimi onun arzusunu dikkate alarak buraya okumaya gönderdi. Ben onun arkada larının evlerine yazdıkları mektuptan onun burada da iyi okudu unu duymu tum. Bugün bize görü me nasip olmu tu. Kar ıla tık. Ben de buralara geziye gelece imi hiç dü ünmemi tim. E er önceden bilseydim, onların her birinin ailesiyle görü üp onlardan mektup, paket getirecektim.

Arkada ım sözünü bitirip derin bir soluk aldı. Ben de üzerimdeki a ır yükten kurtulmu gibi hafiflemi tim. kimiz öylece ne kadar zaman geçirdi imizi hatırlayamıyorum. Ama kesin olan ey o ki, biz güne do ana kadar hiç uyumamı tık.

1960 yılının kı aylarının ortaları idi. Ben bir i le “K” ehri ne giderken yolda rahatsızlandım. Yolculu umuzun altıncı gününde menzilimize ula tık. Hemen hastaneye yöneldim. Dahiliye Bölümü'nde bir kadın doktor vardı. Onu bir yerden gözüm ısıırıyordu. Onun gül gibi açan yüzü tanıdık gelmi ti. Onunla dört yıl sonra kar ıla aca ımı hiç dü ünmemi tim. O, bir hastayı muayene ediyordu. Bir bo sandalyeye oturup onu bekledim. Ona bakıyordum. Bir ara gözlerimiz

- Erşidin Tatlık'ın "Xalta Koçidinyanganda" (Çıkamaz Sokaktan Dönerken) Adlı Hikâyesi Üzerinde Bir Tahlil Denemesi

kesi ti. Ben gözümü ondan kaçırarak duvara baktım, duvarda güzel bir çerçeveye alınmış "takdirname" vardı. Takdirnamede "Be te yi, Komünist Gençler Birli i üyesi Kambernisa'ya arma an" cümlesi yazılmıştı. Ben bu defa da gözümün beni yanıltmadığını anladım.

"Kader" bizi dört yıl aradan sonra bir daha kar ıla tırmı tı.

Aralık 1961, Urumçi